YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
21 päivänä tammikuuta 1999 *

Yhdistetyissä asioissa C-215/96 ja C-216/96,

jotka Tribunale di Genova (Italia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Carlo Bagnasco ym.

vastaan

Banca Popolare di Novara soc. coop. arl (BPN) (C-215/96) ja

Cassa di Risparmio di Genova e Imperia SpA (Carige) (C-216/96)

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan tulkinnasta yhtenäisiin pankkiehtoihin nähden, joita Associazione Bancaria Italiana velvoittaa jäsenensä käyttämään tehdessään sopimuksia luoton avaamisesta käyttelytilille ja yleisvakuudesta,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava tuomari G. Hirsch (esittelevä tuomari) sekä tuomarit G. F. Mancini, J. L. Murray, H. Ragnemalm ja K. M. Ioannou,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Bagnasco ym., edustajanaan asianajaja Anna Collivadino, Genova,

— Banca Popolare di Novara soc. coop. arl (BPN), edustajanaan asianajaja Giacomo Traverso, Genova,

— Cassa di Risparmio di Genova e Imperia SpA (Carige), edustajanaan asianajaja Laura Granata, Genova,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori Umberto Leanza, avustajanaan valtionasiamies Oscar Fiumara,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet Fabiola Mascardi ja Wouter Wils,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.1.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale di Genova on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 15.5.1996 tekemillään kahdella päätöksellä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 21.6.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan tulkinnasta yhtenäisiin pankkiehtoihin (Norme bancarie uniformi) nähden, joita Associazione Bancaria Italiana (jäljempänä ABI) velvoittaa jäsenensä käyttämään tehdessään sopimuksia luoton avaamisesta käyttelytilille ja yleisvakuudesta.

2 Nämä kysymykset on esitetty kahdessa riita-asiassa, joista asiassa C-215/96 ovat asianosaisina Bagnasco ym. ja Banca Popolare di Novara soc. coop. arl (jäljempänä BPN) ja asiassa C-216/96 Bagnasco ym. ja Cassa di Risparmio di Genova e Imperia SpA (jäljempänä Carige) ja jotka koskevat näiden pankkilaitosten myöntämien luottojen takaisinmaksua.

3 Pääasian kantajat eli Bagnasco päävelallisena ja hänen takaajansa yhteisvastuullisina velallisina ovat valittaneet heille osoitetuista kahdesta 1.6.1992 päivätystä, väliaikaisesti täytäntöön pantavissa olevasta määräyksestä, joista toinen on annettu BPN:n ja toinen Carigen pyynnöstä ja joilla Tribunale di Genovan puheenjohtaja on kehottanut heitä maksamaan

BPN:lle 222 440 332 Italian liiran (ITL) suuruisen summan, joka koostuu seuraavista eristä:

— 170 440 332 ITL:n velkasaldo 8.10.1991 tehdyllä sopimuksella Bagnascon nimiin avatulla käyttelytilillä, lisättynä 17 prosentin korkokannan mukaisilla 1.4.1992 alkaen kertyneillä koroilla;

— 9 400 000 ITL:n velkasaldo 27.12.1991 tehdyllä sopimuksella Bagnascon nimiin avatulla käyttelytilillä, lisättynä 17,50 prosentin korkokannan mukaisilla 1.4.1992 alkaen kertyneillä koroilla;

— 21 600 000 ITL — lisättynä kymmenen prosentin laillisen korkokannan mukaisilla 22.5.1992 alkaen kertyneillä koroilla — mikä vastaa niiden BPN:n aikanaan diskonttaamien neljän vekselin määrää, jotka Bagnascon toiminimi Fidaurum on antanut ja joista kullekin muut kantajat ovat 22.1.1992 merkinneet kukin hyväksymisensä 5 400 000 ITL:n määrälle;

— 21 000 000 ITL Sbardellan maksettavaksi asetettuja vekseleitä, jotka on diskontattu ja hyvitetty käyttelytilille "varauksin, että päävelallinen maksaa", mikä käy ilmi Bagnascon allekirjoittamasta kuittauksesta, ja jotka oli laadittu vastineeksi Sbardellan maksettavina oleville, Bagnascon diskonttaamille vekseleille, joiden maksajana oli henkilö, jonka vekselit on protestoitu, minkä johdosta sopimuksen määräysten mukaan kyseinen henkilö menettää erääntymättömiin vekseleihinkin liittyvät oikeutensa; tähän määrään lisätään tuomioistuimen antaman maksumääräyksen päivämäärästä alkaen kertyneet 15 prosentin laillisen korkokannan mukaiset korot;

Carigelle 124 119 497 ITL:n suuruisen summan, joka koostuu seuraavista eristä:

— 48 798 664 ITL:n velkasaldo Bagnascon nimiin 28.8.1989 tehdyllä sopimuksella avatulla käyttelytilillä, lisättynä 17,50 prosentin korkokannan mukaisilla 11.6.1992 alkaen kertyneillä koroilla;

— 75 320 833 ITL lisättynä 15 prosentin korkokannan mukaisilla 11.6.1992 alkaen kertyneillä koroilla sen 95 000 000 ITL:n "pankkituen" perusteella, josta oli sovittu 12.11.1991 ja jota varten Bagnasco oli antanut 19 vekseliä.

4 Pääasian kantajiin, jotka ovat yhteisvastuullisia velallisia, kohdistunut maksumääräys annettiin heidän maksamattomiin vekseleihin merkitsemänsä hyväksymisen sekä 300 000 000 ITL:n enimmäismääräisen yleisvakuuden (fideiussione omnibus; asia C-215/96) ja 195 000 000 ITL:n enimmäismääräisen yleisvakuuden perusteella (asia C-216/96).

5 Pääasian kantajat ovat vaatineet ennakkoratkaisupyynnön esittänyttä tuomioistuinta toteamaan kyseiset maksumääräykset pätemättömiksi ja/tai sellaisiksi, ettei niihin voida vedota heitä vastaan, tai toissijaisesti määrittämään heillä näille kahdelle pankille tosiasiassa olevan velan määrän. He väittävät erityisesti, että yhtenäiset pankkiehdot, joihin pääasian vastaajat perustavat vaatimuksensa, ovat perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastaisia.

6 Tribunale di Genova pitää selvitettynä, että perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa luodaan yksityisille oikeuksia, joihin nämä voivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa. Yhtenäisissä pankkiehdoissa, joita ABI on velvoittanut jäsenpankkinsa käyttämään ja joita kaikki italialaiset pankit soveltavat sellaisinaan asiakassuhteissaan, on kyseessä yritysten välinen yhteistoimintajärjestely ja erityisesti perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yritysten yhteenliittymän päätös.

7 Kansallinen tuomioistuin katsoo kuitenkin, että tietyt, luoton avaamisesta käyttelytilille ja yleisvakuudesta tehtävien sopimusten lausekkeet aiheuttavat ongelmia sen osalta, ovatko ne perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan mukaisia.

8 Kansallinen tuomioistuin toteaa, että Bagnascon BPN:n kanssa tekemien sopimusten 2 kohdassa määrätään sovellettaviksi vuotuiset, 17 ja 17,50 prosentin suuruiset korkokannat, lisättyinä välityspalkkiolla, joka on 0,125 prosenttia kunkin kalenterivuoden neljänneksen tai sen osan enimmäisvelkasaldosta.

9 Sopimuksen 2 kohdassa määrätään lisäksi, että "korkokantaa voidaan nostaa tai laskea rahamarkkinoilla tapahtuneiden muutosten johdosta". Sopimuksen 12 kohdassa määrätään, että "pankilla on oikeus milloin tahansa muuttaa korkokantaa — — ilmoittamalla asiasta konttoritiloihinsa esille asettamallaan ilmoituksella tai sopivimmaksi katsomallaan tavalla". Bagnascon Carigen kanssa tekemässä sopimuksessa on vastaavat lausekkeet, jotka on otettu ABI:n vakiosopimuksesta.

10 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan vain alussa tapahtuva velkakorkokannan asettaminen johtuu osapuolten välisestä suorasta neuvottelusta, kun taas pankin keskivertoasiakas ei voi ennakoida korkokannan muuttumista rahamarkkinoilla tapahtuneiden muutosten johdosta tai sen on ainakin vaikea sitä ennakoida. Tämä seikka vahvistaa entisestään pankin valtaa päättää ajankohdasta, jolloin toteutetaan tämän korkokannan muutoksia, sekä tavasta ilmoittaa asiakkaalle muutoksista.

11 Tribunale di Genova toteaa yleisvakuuden osalta, että ABI:n vakiosopimuksissa olevat ja esillä olevissa asioissa kyseessä olevat olennaiset sopimuslausekkeet ovat seuraavat:

— sitoutuminen antamaan yleisvakuus "samaan korkokantaan kuin takauksen kohteena olevassa luotonannossa ja joka tapauksessa korkokantaan, joka vastaa vähintään käypää pankkikorkoa", "minkä tahansa sellaisen pankkia kohtaan olevan velvoitteen täyttämiseksi, joka on syntynyt millaisista tahansa pankkitoimista, joihin velalliselle (tai hänen seuraajalleen) on myönnetty tai myönnetään tulevaisuudessa lupa"; yleisvakuus koskee lisäksi "mitä tahansa muuta

sellaista velvoitetta, joka päävelallisella milloin tahansa on pankkiin nähden ja joka liittyy takauksiin, joita päävelallinen on pankille kolmannen puolesta antanut tai antaa" (tällä tavoin pannaan alulle "takauksen takauksen" järjestelmä, jonka henkilöllinen ulottuvuus voi olla käytännöllisesti katsoen rajaton ja kontrolloimaton);

— 5 kohdassa takaajan velvollisuus pitää itsensä ajan tasalla velallisen varallisuusasemasta ja erityisesti siitä, että velallinen antaa hänelle tietoja pankkisuhteensa kehityksestä, eikä pankin tarvitse pyytää takaajalta siviililain 1956 §:ssä tarkoitettua erityistä lupaa; tässä 1956 §:ssä säädetään seuraavaa: "Takaaja on vapaa velvoitteestaan, jos velkoja ilman takaajan erityistä lupaa on myöntänyt kolmannelle luoton, vaikka velkoja tiesi kolmannen taloudellisen tilan olevan sellainen, että se huomattavasti vaikeuttaa luoton takaisin maksamista";

— 6 kohdassa se, että takaaja vapauttaa pankin velvollisuudesta noudattaa siviililain 1957 §:ssä säädettyjä määräaikoja; tässä 1957 §:ssä säädetään seuraavaa: "Takaus sitoo takaajaa päävelvoitteen lakkaamisen jälkeenkin edellyttäen, että velkoja on nostanut kanteen velallista vastaan kuuden kuukauden kuluessa ja on jatkanut sen ajamista uutterasti". Vakiosopimuksen 6 kohdassa määrätään myös, että takaus sitoo takaajaa tästä 1957 §:stä poiketen, "vaikka pankki ei ole nostanut kannetta velallista ja mahdollisia yhteisvelallisia vastaan eikä ole jatkanut sen ajamista", jolloin takaaja siis on yhteisvastuullisesti sidottu "siihen asti kunnes velka on kokonaan lakannut, ilman aikarajaa ja muita ehtoja";

— 7 kohdan 1 alakohdassa takaajan velvollisuus "maksaa välittömästi pankille, pelkän kirjallisen vaatimuksen perusteella, myös velallisen vastustaessa, lainan pääoma, korot, kulut, verot, maksut ja muut lisäkulut";

— 7 kohdan 3 alakohdassa julistus, jonka mukaan "sen velan määrittämiseksi, josta takaus on annettu, takaajaa, hänen perillisiään, seuraajiaan ja oikeudenomista-

jiaan vastaan voidaan esittää todisteina pankin tiliasiakirjoja; pankki ei toisaalta ole velvollinen omasta aloitteestaan ilmoittamaan takaajalle mitään tilitilanteesta eikä ylipäätään velallissuhteesta";

— 7 kohdan 5 alakohdassa poikkeaminen siviililain 1939 §:stä, jonka mukaan "takaus ei ole pätevä, jos päävelvoite ei ole pätevä, paitsi jos takaukseen on menty oikeustoimikelvottoman sitoumuksesta", siten, että "kaikki velvoitteen oikeusvaikutukset pysyvät voimassa silloinkin kun päävelvoite on jonkin syyn vuoksi pätemätön", "takaajan ymmärtäessä, että jos velvoite julistetaan pätemättömäksi tai mitättömäksi, hän on edelleen sidottu ikään kuin olisi mennyt takaukseen omissa nimissään".

12 Mitä tulee näihin sopimusmääräyksiin yhdessä, kansallinen tuomioistuin katsoo tarvitsevansa yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisua niiltä osin kuin kyse on niistä summista, joita BPN ja Carige pitävät saatavinaan niiden sopimusten perusteella, jotka Bagnasco on tehnyt käyttelytilien avaamisesta, ja niiden takausten perusteella, jotka muut pääasian kantajat ovat kyseisistä summista antaneet. Kansallinen tuomioistuin päätti siten lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat neljä ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Ovatko ABI:n jäsenilleen asettamat yhtenäiset pankkiehdot, jotka koskevat sopimuksia luoton avaamisesta käyttelytilille ja joita ABI:n jäsenpankit asettavat ja soveltavat yhtenäisesti ja pakottavasti, yhteensopivia perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisten määräysten kanssa, koska näissä ehdoissa saatetaan luoton avaaminen riippuvaksi sellaisen korkokannan asettamisjärjestelmästä, jota ei ole ennalta vahvistettu ja jota asiakas ei voi määrittää, siltä osin kuin nämä ehdot ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja siltä osin kuin niiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai niistä seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla.

2) Mitä ABI:n jäsenpankkien asiakkaidensa kanssa vakiosopimusten perusteella luoton avaamisesta käyttelytilille tekemien sopimusten vastaaviin lausekkeisiin vaikuttaisi se, että nämä yhtenäiset pankkiehdot mahdollisesti katsottaisiin

85 artiklan vastaisiksi ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitetulla tavalla, koska on katsottava, että ABI:n jäsenpankeilla yhdessä on kansallisilla luottomarkkinoilla yhteinen määräävä asema perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetulla tavalla ja siinä tarkoitetuin vaikutuksin, jos näiden (velkakorkokannan asettamista koskevien) ehtojen konkreettinen soveltaminen on tämän aseman väärinkäyttöä?

3) Ovatko ABI:n jäsenilleen asettamat yhtenäiset pankkiehdot, jotka koskevat luoton avaamisen takaamiseksi tehtyä yleisvakuussopimusta ja joita ABI:n jäsenpankit asettavat ja soveltavat yhtenäisesti ja pakottavasti, tämän päätöksen perusteluissa tarkoitettujen erilaisten sopimusehtojen osalta ja kokonaisuutena tarkasteltuina yhteensopivia perustamissopimuksen 85 artiklan kanssa, siltä osin kuin nämä ehdot ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja siltä osin kuin niiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai niistä seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla?

4) Mitä eri pankkien vakiosopimusten perusteella asiakkaidensa kanssa tekemien yleisvakuussopimusten vastaaviin lausekkeisiin ja itse sopimuksiin vaikuttaisi se, että yhtenäiset pankkiehdot mahdollisesti katsottaisiin 85 artiklan vastaisiksi kolmannessa kysymyksessä tarkoitetulla tavalla, koska voidaan katsoa, että ABI:n jäsenpankeilla yhdessä on kansallisilla luottomarkkinoilla yhteinen määräävä asema 86 artiklassa tarkoitetulla tavalla ja siinä tarkoitetuin vaikutuksin, jos näiden ehtojen kyseisten määräysten konkreettinen soveltaminen on määräävän aseman väärinkäyttöä?"

13 Ensin on todettava, että Italiassa muutettiin pääasiassa kyseessä olevien sopimusten tekemisen jälkeen luoton avaamista käyttelytilille ja yleisvakuutta koskevaa lainsäädäntöä. Lailla nro 154/92 muutettiin yleisvakuussopimusta koskevaa järjestelmää siten, että pankeille asetettiin velvollisuus määrittää takauksen enimmäismäärä etukäteen.

14 ABI päätti lisäksi ilmoittaa 22.2.1993 päivätyllä kirjeellään komissiolle yhtenäiset pankkiehtonsa, jotta tämä tutkisi ne perustamissopimuksen 85 artiklan valossa. Nämä samat asiakirjat annettiin myös tiedoksi Banca d'Italialle (jäljempänä Italian Pankki), joka oli toimivaltainen kansallinen viranomainen kilpailun ja markkinoiden suojaamista luotonantoalalla koskevia säännöksiä sovellettaessa.

15 Komissio ilmoitti 7.7.1993 päivätyllä kirjeellään Italian Pankille päättäneensä tutkia ABI:n ilmoittamista 26 sopimuksesta vain kolme sopimusta. Ottamatta kantaa siihen, oliko kyseessä mahdollisesti kilpailunrajoitus, komissio ilmoitti, ettei tuntunut siltä, että suurin osa sopimuksista, joita olivat sopimukset luoton avaamisesta käyttelytileille ja yleisvakuudesta, vaikuttaisivat täysin tai tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio täsmensi tältä osin, että nämä pankkipalvelut rajoittuivat kansalliseen alueeseen ja koskivat sellaisia taloudellisia toimintoja, joita sopimusehdon tai niiden oman luonteen vuoksi voidaan harjoittaa vain Italian alueella tai joilla on vain vähäinen merkitys jäsenvaltioiden väliselle kaupalle, ja että toisaalta muiden kuin italialaisten pankkien tytäryhtiöiden tai sivukonttoreiden osallistuminen tällaiseen toimintaan on vähäistä. Komissio totesi siten, ettei se aikonut näiden sopimusten osalta ryhtyä muihin asian selvittämistoimiin, koska se katsoi, ettei perustamissopimuksen 85 artiklaa ollut sovellettava niihin.

16 Komissio katsoi, että sen varsinaiseen toimivaltaan kuuluivat ainoastaan valuuttamääräisten luottojen avaamista käyttelytileille koskevat ehdot sekä Italiassa ja ulkomailla maksettavien vekselien, maksukehotusten tai muiden luottoasiakirjojen perintää tai hyväksymistä koskevat ehdot.

17 Italian Pankki aloitti 23.11.1993 menettelyn lain nro 287/90 nojalla, jonka 2 §:n 2 momentissa toistetaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta, komission tutkimuksen ulkopuolelle jääneiden 23 sopimuksen tutkimiseksi. Menettely päätettiin 3.12.1994 tehdyllä päätöksellä nro 12 (Bolletino dell'Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, 19.12.1994, vuosi IV, nro 48, s. 75), jossa Italian pankki totesi, että sekä luoton avaamisen vakuudeksi annettavia takauksia että luoton avaamista

käyttelytilille koskevat yhtenäiset pankkiehdot ovat omiaan vaikuttamaan kilpailuun. Mainitussa päätöksessä kehotettiin ABI:tä muuttamaan sopimuksia ja ilmoittamaan nämä muutokset jäsenilleen. ABI:tä kehotettiin myös täsmentämään jäsenilleen, että yhtenäiset pankkiehdot ovat luonteeltaan pelkästään suuntaa-antavia eivätkä lainkaan pakottavia sekä ettei niitä ollut myöskään pidettävä suosituksina; kullakin jäsenellä oli siten oikeus vedota näihin ehtoihin tai olla vetoamatta niihin sekä tehdä niihin soveliaiksi katsomansa muutokset.

18 Tämän päätöksen vuoksi ABI muutti yhtenäisiä pankkiehtoja Italian Pankin vaatimalla tavalla. Näillä muutoksilla ei kuitenkaan ollut taannehtivaa vaikutusta jo tehtyihin sopimuksiin.

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

19 BPN huomauttaa aluksi, että yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyillä kysymyksillä ei ollut merkitystä pääasian ratkaisemiseksi. Sen mukaan sopimuksia koskevista asiakirjatodisteista ja maksumääräyksestä ilmenee täysin selvästi, että luoton avaamista koskevien sopimusten osalta sopimusehdot ja siten ABI:n määräämät toimenpiteet eivät koske vaihtuvia tai markkinatilanteen mukaan määräytyviä korkoja, vaan päinvastoin etukäteen sovittuja kiinteitä korkoja ja että vakuuden osalta kyse on sellaisesta sopimuksesta, jonka kannalta ei ole merkitystä millään sellaisella ehdolla, jonka voitaisiin katsoa merkitsevän perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan rikkomista.

20 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka on vastuussa sen ratkaisemisesta, asiana on harkita kunkin asian erityispiirteiden perusteella, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja mikä on sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämien kysymysten merkitys asiassa (ks. asia C-472/93, Spano ym., tuomio 7.12.1995, Kok. 1995, s. I-4321, 15 kohta ja asia C-373/95, Maso ym., tuomio 10.7.1997, Kok. 1997, s. I-4051, 26 kohta). Kansallisen tuomioistuimen pyyntö

voidaan jättää tutkimatta vain, jos on ilmeistä, että yhteisön oikeuden tulkinnalla tai yhteisön säännöksen pätevyyden tutkimisella, joita tämä tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian todiseikkoihin tai kohteeseen (ks. erityisesti em. asia Spano, tuomion 15 kohta ja asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 61 kohta).

21 Esillä olevassa tapauksessa riittää, kun todetaan, että pääasian asianosaisten välillä tehdyissä sopimuksissa on yhtenäisiin pankkiehtoihin liittyviä lausekkeita, joiden osalta kansallinen tuomioistuin on katsonut aiheelliseksi pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ilmoittamaan yhteisön oikeuden tulkintaa koskevat seikat, jotta se voisi arvioida näiden lausekkeiden yhdenmukaisuutta perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan kanssa.

22 Näin ollen BPN:n esittämiä väitteitä ennakkoratkaisukysymysten tutkimatta jättämisestä ei voida hyväksyä, vaan kysymyksiin on vastattava.

Ensimmäinen kysymys

23 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy ennen kaikkea, onko yhtenäisten pankkiehtojen tarkoituksena rajoittaa kilpailua tai seurauksena kilpailun rajoittuminen tai ovatko ne omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla siltä osin kuin niiden mukaan pankeilla on oikeus milloin tahansa muuttaa luoton avaamista käyttelytileille koskevien sopimusten osalta korkokantaa rahamarkkinoilla tapahtuneiden muutosten johdosta ilmoittamalla asiasta konttoritiloihinsa esille asettamallaan ilmoituksella tai sopivimmaksi katsomallaan tavalla.

24 Pääasian kantajat katsovat, että Italiassa on olemassa pankkien välinen yhteistoimintajärjestely sen korkokannan vahvistamisesta, jota ne soveltavat velallissuhteessa, ja että on olemassa jopa sopimuksia ja/tai yhteistoimintajärjestelyjä ABI:n yhtenäisten pankkiehtojen avulla laatimien, sopimusten yleisten ehtojen osalta, jotka pankit ottavat järjestelmällisesti asiakkailleen esittämiinsä vakiosopimuksiin. Näiden lausekkeiden johdosta päävelallisen ja takaajan asema heikkenee niiden kansallisuudesta riippumatta sellaiseen velalliseen tai takaajaan nähden, joka neuvottelee toisessa jäsenvaltiossa toimivan pankin kanssa.

25 Edes peruskorko ei johdu osapuolten välisistä vapaista neuvotteluista, koska ABI:n jäsenpankkien on noudatettava kartellin päätöksiä; asiakkaat eivät siten löydä merkityksellisiä eroja eri luottolaitosten soveltamien korkojen välillä.

26 Pääasian kantajien mukaan pankeilla on lisäksi mahdollisuus muuttaa yksipuolisesti korkoja, hintoja ja muita ehtoja. Asiakas voi suojata itseään vain irtisanomalla sopimuksen. Tämä mahdollisuus on kuitenkin vain teoreettinen, koska asiakkaan on nimenomaan tämän pankkien välisen kartellin vuoksi hyvin vaikea löytää sellaista pankkia, joka soveltaisi erilaista korkokantaa. Asiakas, jonka on turvauduttava luoton avaamiseen käyttelytilille, on täysin riippuvainen ABI:n jäsenpankeista.

27 BPN:n mukaan ennakkoratkaisupyynnössä esitetyn tilanteen kaltainen tilanne, jossa sen sopimukset riippuisivat ABI:n asettamista pakotteista ja velvoitteista, on täysin kuvitteellinen ja mahdoton. Lisäksi relevanttien markkinoiden tarkastelu — sekä markkinoinnin kannalta että maantieteellisesti — osoittaa sen mukaan, että pankkitoiminnassa ei synny riittävän suurta marginaalia sellaisen yhtenäisen "pankkistrategian" soveltamiseksi, joka olisi omiaan estämään, rajoittamaan tai vääristämään kilpailua.

28 Carige toteaa, että sellaisia korkokantoja, joita ei ole täysin määritetty tai joita ei voida määrittää, koskeva järjestelmä ei ole perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen, koska järjestelmä ei ole seurausta sellaisista yritysten välisistä sopimuksista, jotka voivat tuntuvasti vaikuttaa kilpailuun pääomien siirtoja koskevilla palvelumarkkinoilla.

29 Italian hallitus huomauttaa, että ABI antoi 22.2.1993 päivätyllä kirjeellään komissiolle tiedoksi jäsenpankeilleen lähettämänsä, yhtenäiset pankkiehdot sisältäneet ohjeet, jotta komissio tutkisi nämä ehdot perustamissopimuksen 85 artiklan valossa. Samat asiakirjat annettiin tiedoksi myös Italian Pankille, joka oli toimivaltainen kansallinen viranomainen sovellettaessa kilpailun ja markkinoiden suojaamista koskevia säännöksiä luotonantoalalla.

30 Italian hallitus korostaa, että komissio on katsonut toimivaltaansa kuuluvan ainoastaan niiden sopimusten, jotka koskevat rahamääräisten luottojen avaamista käyttelytileille koskevia ehtoja tai valuuttamääräisten luottojen avaamista käyttelytileille koskevia ehtoja sekä Italiassa tai ulkomailla maksettavien vekselien, maksukehotusten tai muiden luottoasiakirjojen perintään tai hyväksymiseen liittyviä ehtoja. Tässä asiassa ei ole kysymys näistä sopimuksista.

31 Komissio katsoo, että vaikka ei olekaan mahdotonta, että kyseisillä lausekkeilla olisi kilpailua rajoittavia vaikutuksia, koska ne kaventavat ABI:n jäsenpankkien sopimusvapautta, nämä lausekkeet eivät kuitenkaan ole perustamissopimuksen 85 artiklan vastaisia, koska ne eivät vaikuta tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

32 On muistutettava siitä, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla.

33 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan harkittaessa, onko jotakin sopimusta pidettävä kiellettynä sen kilpailua vääristävien vaikutusten vuoksi, on tutkittava, millaisiksi todelliset kilpailuolosuhteet muodostuisivat ilman riidanalaista sopimusta (ks. asia C-7/95 P, Deere v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3111, 76 kohta ja asia C-8/95 P, New Holland Ford v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3175, 90 kohta).

34 Vaikka perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa ei rajoiteta tällaista arviointia ainoastaan sopimuksen toteutuneisiin vaikutuksiin, vaan siinä on yhtä lailla otettava huomioon sopimuksen mahdolliset vaikutukset kilpailuun yhteismarkkinoilla, sopimus ei kuitenkaan kuulu 85 artiklan kiellon soveltamisalaan, jos se vaikuttaa markkinoihin vain vähäisesti (em. asiat Deere v. komissio, tuomion 77 kohta ja New Holland Ford v. komissio, tuomion 91 kohta).

35 Tältä osin on todettava, että luoton avaaminen käyttelytilille on pankkitoimi, joka luonteensa vuoksi liittyy pankin oikeuteen muuttaa sovittua korkokantaa esimerkiksi muun muassa sellaisten viiteseikkojen perusteella kuin pankkien toteuttaman luoton jälleenrahoituksen ehtojen perusteella. Vaikka tämä mahdollisuus merkitseekin pankin asiakkaalle riskiä korkojen nostamisesta sopimuksen voimassaoloaikana, se voi myös aiheuttaa näiden korkojen alenemisen. Näin ollen silloin kun, kuten esillä olevassa asiassa, korkokannan vaihtelu riippuu objektiivisista seikoista, kuten rahamarkkinoilla tapahtuneista muutoksista, sellaisella yhteistoimintajärjestelyllä, jolla estetään mahdollisuus soveltaa kiinteää korkokantaa, ei voi olla tuntuvaa kilpailua rajoittavaa vaikutusta.

36 Lausekkeesta, jonka mukaan pankit ilmoittavat korkokannan muutoksista konttoritiloihinsa esille asettamallaan ilmoituksella tai sopivimmaksi katsomallaan tavalla, riittää kun todetaan, että tällä lausekkeella ei kielletä pankkeja ilmoittamasta asiasta tavalla, joka on niiden asiakkaille sopivin.

37 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että yhtenäisten pankkiehtojen tarkoituksena ei ole rajoittaa kilpailua eikä niistä seuraa kilpailun rajoittuminen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla siltä osin kuin niiden mukaan pankeilla on oikeus milloin tahansa muuttaa luoton avaamista käyttelytileille koskevien sopimusten osalta korkokantaa rahamarkkinoilla tapahtuneiden muutosten johdosta, ilmoittamalla asiasta konttoritiloihinsa esille asettamallaan ilmoituksella tai sopivimmaksi katsomallaan tavalla.

Kolmas kysymys

38 Kolmannella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy ennen kaikkea, onko niiden tämän tuomion 11 kohdassa kuvattujen kaltaisten yhtenäisten pankkiehtojen, jotka koskevat käyttelytilille avattavan luoton takaamiseksi annettavaa yleisvakuutta, tarkoituksena, kokonaisuutena tarkasteltuina, rajoittaa kilpailua tai seurauksena kilpailun rajoittuminen tai ovatko ne omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

39 Pääasian kantajat toteavat, että takaajaksi Italiassa toimivaan pankkiin nähden ryhtyneen henkilön on Italian lainsäädännön mukaan maksettava kaikki pankin vaatimat, pankin päävelalliselle pankkitoimina suorittamat summat, olivatpa nämä tavanomaisia, liitännäisiä tai satunnaisia, toteutuneita tai toteutettavia, vaikka näihin toimiin liittyy se, että tilinylityksestä johtuva asiakkaan kokonaisvelka pankille voi nousta pankin vapaan harkintavallan vuoksi ennalta-arvaamattomalla tavalla pankkisuhteen aikana.

40 Näiden perustelujensa tueksi pääasian kantajat viittaavat takaussopimuksen 7 kohdan 5 alakohtaan, jonka mukaan sitoumuksen kaikki vaikutukset pysyvät voimassa, vaikka päävelvoite olisi mistä tahansa syystä pätemätön, koska siinä tapauksessa, että päävelvoite todetaan pätemättömäksi tai kumotaan, takaajan katsotaan sitoutuneen ikään kuin se olisi toiminut omaan lukuunsa.

41 Carige toteaa sitä vastoin, että ABI:n määräämät, käyttelytilille avattavan luoton takaamiseksi tehtyä yleisvakuussopimusta koskevat yhtenäiset pankkiehdot ovat perustamissopimuksen 85 artiklan mukaiset, koska ne eivät voi vaikuttaa tuntuvasti markkinoilla olevaan kilpailuun tarjottujen palvelujen luonteen vuoksi.

42 Komissio korostaa, että luoton avaamiseen käyttelytilille ja yleisvakuuteen liittyvien pankkipalvelujen tarjonnan ja kysynnän rajatylittäviä virtoja koskevien tietojen mukaan, jotka komissiolla on tällä hetkellä, kyseisillä palveluilla ei tunnu olevan ratkaisevaa merkitystä sille, tulevatko muissa jäsenvaltioissa toimivat pankit Italian rahoitusmarkkinoille. Komissio viittaa 7.7.1993 päivätyssä kirjeessään olleisiin perusteluihin ja väittää, että ne yhtenäiset sopimusehdot, joiden perusteella pääasiassa kyseessä olevat kaksi sopimusta on tehty, eivät täytä yhtä välttämätöntä edellytystä, jotta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa voitaisiin soveltaa, eli edellytystä, että ne ovat luonteeltaan sellaisia, että ne vaikuttavat tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

43 Aluksi on muistutettava siitä, että takaus on sellainen perinteinen vakuuslaji, jolla voidaan muun muassa taata käyttelytilin velkasaldo. Italian oikeudessa takausta koskee siviililaissa oleva erityissääntely, josta voidaan poiketa tietyin edellytyksin.

44 Siltä osin kuin yhtenäisillä pankkiehdoilla vahvistetaan "pankkitoimien takaamiseksi annettavia takauksia koskevat säännöt" siviililain sääntelystä poiketen, niillä pyritään turvaamaan pankkien saatavat tehokkaammin.

45 Koska nämä säännöt ovat ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen toteamusten mukaan ABI:n jäsenpankeille pakollisia, ne rajoittavat sitä vastoin pankkien sopimusvapautta estämällä niitä tarjoamasta luoton avaamista pyytäville asiakkailleen edullisempia ehtoja luottoon liittyvän takaussopimuksen osalta. Takaussopimus on olemassa kuitenkin vain liitännäisesti päävelkaa koskevaan sopimuk-

seen nähden, jonka ennakkoehto se on käytännössä useimmiten (ks. asia C-45/96, Dietzinger, tuomio 17.3.1998, Kok. 1998, s. I-1199, 18 kohta).

46 Näin ollen on syytä pikemminkin ensin arvioida kysymystä pääasiassa kyseessä oleviin yleisvakuussopimuksiin sisältyvien kaltaisten lausekkeiden mahdollisista vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kuin aluksi tutkia, aiheuttaako tämä sopimusvapauden rajoitus tuntuvia vaikutuksia kilpailuun.

47 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jotta yritysten välinen sopimus olisi omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sen on mahdollistettava se, että voidaan arvioida riittävän todennäköisesti objektiivisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, että kyseinen sopimus voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti vaikuttaa suoraan tai välillisesti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tavalla, joka voi haitata valtioiden välisten yhteismarkkinoiden tavoitteiden toteutumista (ks. asia 42/84, Remia ym. v. komissio, tuomio 11.7.1985, Kok. 1985, s. 2545, 22 kohta). Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan johtuu siten yleensä useista tekijöistä yhdessä, jotka erikseen eivät välttämättä olisi ratkaisevia (ks. asia C-250/92, DLG, tuomio 15.12.1994, Kok. 1994, s. I-5641, 54 kohta).

48 Vaikka perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että tässä määräyksessä tarkoitetut sopimukset olisivat vaikuttaneet tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, siinä vaaditaan kuitenkin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, että osoitetaan kyseisten sopimusten olevan luonteeltaan sellaisia, että niillä voi olla tällainen vaikutus (ks. asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4411, 19 kohta).

49 Siltä osin kuin kyse on yleisvakuusjärjestelmän vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, esillä olevassa asiassa on ajateltavissa, että toisissa jäsenvaltioissa toimivien pankkien Italiaan sijoittautuneiden tytäryhtiöiden tai sivukonttoreiden on saadakseen etuja ABI:hin kuulumisesta sovellettava yhtenäisiä pankkiehtoja ja luovuttava näin soveltamasta edullisempia ehtoja. Samoin on todettava, että ottaen

huomioon sen, että useimmat italialaiset pankit ovat ABI:n jäseniä, asiakkaiden, jotka haluavat tehdä sopimuksen luoton avaamisesta käyttelytilille, mahdollisuudet valita pankki kaventuvat silloin kun tällaisen sopimuksen tekeminen riippuu mainittuihin yhtenäisiin pankkiehtoihin sidotun vakuuden antamisesta ja kun näistä ehdoista ei olennaisilta osin voida poiketa.

50 Pääsääntöisesti pitää paikkansa, että vastaus siihen, täyttyvätkö perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset, riippuu monitahoisista taloudellisista arvioinneista, jotka kansallisen tuomioistuimen on tehtävä, tarvittaessa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettujen arviointiperusteiden mukaisesti. Tietyissä tilanteissa, kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen esittämät seikat, tällainen arviointi ei kuitenkaan tunnu tarpeelliselta (ks. em. asia DLG, tuomion 55 kohta). Näin on asianlaita tässä tapauksessa.

51 Tältä osin on todettava, että komissio, jonka käsiteltäväksi ABI oli saattanut kysymyksen siitä, ovatko yleisvakuutta koskevat lausekkeet perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisia, totesi, että kyseinen pankkipalvelu koski sellaisia taloudellisia toimintoja, joilla on vain vähäinen merkitys jäsenvaltioiden väliselle kaupalle, ja että muiden kuin italialaisten rahoituslaitosten tytäryhtiöiden tai sivukonttoreiden osallistuminen tällaiseen toimintaan on vähäistä (ks. tämän tuomion 15 kohta). Komissio täsmensi lisäksi vastauksena yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kysymykseen, että sillä, käyttävätkö ulkomaalaisten pankkien pääasialliset asiakkaat, eli suuryritykset ja ulkomaiset toimijat, mahdollisesti sopimuksia luoton avaamisesta ja yleisvakuudesta, ei ole suurta eikä missään tapauksessa ratkaisevaa merkitystä ulkomaalaisten pankkien päätökselle sijoittautua Italiaan tai olla sijoittautumatta sinne, koska tällaiset asiakkaat käyttävät vain hyvin harvoin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia sopimuksia. Näitä komission toteamuksia ei ole osoitettu vääriksi tässä menettelyssä.

52 Minkään muunkaan asiakirjoissa olevan seikan perusteella ei voida pitää riittävän todennäköisenä, että asiakkaiden, jotka haluavat tehdä sopimuksen luoton avaamisesta käyttelytilille, vastahakoisuus pankkia valitessaan yhtenäisten pankkiehtojen vuoksi olisi sellaista, että se aiheuttaisi tuntuvan vaikutuksen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

53 Näin ollen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että pääasioissa kyseessä olevan kaltaiset käyttelytilille avattavan luoton takaamiseen liittyvää yleisvakuutta koskevat yhtenäiset pankkiehdot, joilla poiketaan takausta koskevasta yleisestä oikeudellisesta sääntelystä, eivät ole kokonaisuutena tarkasteltuina omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Toinen ja neljäs kysymys

54 Toisella ja neljännellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy aluksi, käyttävätkö ABI:n jäsenpankit väärin yhteistä määräävää markkina-asemaansa perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetulla tavalla soveltaessaan yhtenäisiä pankkiehtoja. Tämän jälkeen se kysyy, mikä vaikutus näiden pankkiehtojen mahdollisella perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastaisuudella voi olla pankkien asiakkaidensa kanssa tekemien sopimusten vastaaviin lausekkeisiin.

55 BPN:n mukaan mitään kyseisissä lausekkeissa ei voida katsoa ilmaukseksi määräävästä markkina-asemasta, koska pankit rajoittavat vapaaehtoisesti omaa toimintavapauttaan asettamalla tilinylitykselle ylärajan ja laatimalla lausekkeita, joilla annetaan takaajalle muun muassa irtisanomista ja tiedonsaantia koskevia erityisoikeuksia, mikä on vastoin sellaista olettamaa, että sisällöltään yhdenmukaiset tai yhteistoimintajärjestelyä koskevat lausekkeet merkitsisivät sellaista sopimustahtoa, jolla pyrittäisiin rajoittamaan tai estämään vapaata kilpailua ja joka olisi lähtöisin tarkasteltuun välittömään sopimussuhteeseen nähden ulkopuolisista henkilöistä.

56 Komissio korostaa aluksi sitä, että pelkästään sen seikan vuoksi, että ABI:hin kuuluvat lähes kaikki italialaiset pankit, ei voida päätellä, että ABI:n jäsenillä yhdessä on yhteinen määräävää markkina-asema, ja viittaa tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön (ks. yhdistetyt asiat C-140/94—C-142/94, DIP ym., tuomio 17.10.1995, Kok. 1995, s. I-3257, 26 ja 27 kohta).

57 Komission mukaan ei siinäkään tapauksessa, että katsottaisiin, että ABI:n jäsenpankeilla on yhdessä yhteinen määräävä markkina-asema, voida kansallisen tuomioistuimen kuvaamia käyttäytymisiä todeta tällaisen määräävän markkina-aseman väärinkäytöksi.

58 Tältä osin on muistutettava siitä, että perustamissopimuksen 86 artiklan sanamuodon mukaan yhteismarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

59 Riittää kun todetaan, että koska kuten ensimmäisen kysymyksen tarkastelusta ilmenee, käyttelytililuoton korkokannan muuttaminen riippuu objektiivisista seikoista, kuten rahamarkkinoilla tapahtuneista muutoksista, tämä käyttäytyminen ei missään tapauksessa voi olla perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, eikä ole tarpeen tutkia, onko ABI:n jäsenpankeilla yhdessä perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettu yhteinen määräävä markkina-asema.

60 Kolmannen kysymyksen tarkastelun perusteella on käyttelytilille avattavan luoton takaamiseksi annettavaa yleisvakuutta koskevien yhtenäisten pankkiehtojen osalta todettava, että niiden soveltaminen ei kokonaisuutena tarkasteltuna ole omiaan vaikuttamaan tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

61 Näin ollen on syytä vastata toiseen ja neljänteen kysymykseen, että näiden yhtenäisten pankkiehtojen soveltaminen ei ole perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

62 Edellä oleviin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella ei ole syytä vastata kysymykseen siitä, mikä vaikutus näiden pankkiehtojen mahdollisella perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastaisuudella voi olla pankkien asiakkaidensa kanssa tekemien sopimusten vastaaville lausekkeille.

Oikeudenkäyntikulut

63 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Tribunale di Genovan 15.5.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Yhtenäisten pankkiehtojen tarkoituksena ei ole rajoittaa kilpailua eikä niistä seuraa kilpailun rajoittuminen EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla siltä osin kuin niiden mukaan pankeilla on oikeus milloin tahansa muuttaa luoton avaamista käyttelytileille koskevien sopimusten osalta korkokantaa rahamarkkinoilla tapahtuneiden muutosten

johdosta ilmoittamalla asiasta konttoritiloihinsa esille asettamallaan ilmoituksella tai sopivimmaksi katsomallaan tavalla.

2) Pääasioissa kyseessä olevan kaltaiset käyttelytilille avattavan luoton takaamiseen liittyvää yleisvakuutta koskevat yhtenäiset pankkiehdot, joilla poiketaan takausta koskevasta yleisestä oikeudellisesta sääntelystä, eivät ole kokonaisuutena tarkasteltuina omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

3) Näiden yhtenäisten pankkiehtojen soveltaminen ei ole EY:n perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

Hirsch Mancini Murray

Ragnemalm Ioannou

Julistettiin Luxemburgissa 21 päivänä tammikuuta 1999.

R. Grass P. J. G. Kapteyn

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja